

Investigating the role of geographical culture in the vandalism behaviors of football fans in Iranian Premier League stadiums: Management strategies and outcomes

Mohammad Azadi¹ - Mohammad, Hami*²- Vahid, Shojaei³

1. PhD Student in Sport Management, Sar.C., Islamic Azad University, Sari, Iran2.

Department of Sport Management, Sar.C., Islamic Azad University, Sari, Iran3.

Department of Sport Management, Sar.C., Islamic Azad University, Sari, Iran

(Received:2025/01/23; Accepted:2025/03/12)

Abstract

This study investigated the role of football fans' geographical culture in their vandalism behaviors within Iranian Premier League stadiums. The research was grounded in a postmodern paradigm and employed a latent content analysis approach as part of a fundamental qualitative study. Participants were selected via purposive sampling and included sports management faculty members, football federation managers, and national and international players and referees. Data were collected through in-depth, semi-structured interviews and analyzed in both audio and textual formats using MAXQDA software (Version 2020). The analysis revealed several strategic domains that influence the emergence of vandalism based on cultural geography. These domains include: 1. Legal Strategies: Criminal and judicial measures. 2. Security and Supervisory Strategies: Safety, security, and oversight. 3. Management Strategies: Crisis, safety/equipment, technical/specialist, strategic, and communication/PR management. 4. Cultural Strategies: Social culture management, normative behavior, sports culture, and fan culture management. 5. Technical and Specialist Strategies: Technical planning and motivational programs for fan centers. 6. Educational Strategies: Training for stadium officials, personnel, fans, and fan leaders. The implementation of such comprehensive management strategies can yield significant positive outcomes, encompassing technical/specialist, psychological, security, social, and ideological consequences.

Keywords

Cultural Geography, Effective Management, Football Fans, Vandalism Behaviors.

---

* Corresponding Author: Email: mohammadhami@yahoo.com

واکاوی نقش فرهنگ جغرافیایی هواداران فوتبال در رفتارهای خرابکارانه آنان در استادیوم‌های

ورزشی لیگ برتر فوتبال ایران (راهکارها و نتایج مدیریتی)

محمد آزادی^۱ - محمد حامی*^۲ - وحید شجاعی^۳

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران ۲. گروه مدیریت ورزشی، واحد ساری،

دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۰۴، تاریخ تصویب: ۱۴۰۳/۱۲/۲۲)

چکیده

هدف از تحقیق حاضر واکاوی نقش فرهنگ جغرافیایی هواداران فوتبال در رفتارهای خرابکارانه آنان در استادیوم‌های ورزشی لیگ برتر فوتبال ایران بود. تحقیق حاضر بر مبنای پارادایم از نوع تحقیقات پست‌مدرن محسوب می‌گردد. رویکرد این پژوهش تحلیل محتوای پنهان است. شیوه اجرای تحقیق به صورت مطالعات بنیادی است. مشارکت‌کنندگان تحقیق شامل اعضای هیئت‌علمی رشته مدیریت ورزشی، مدیران فدراسیون فوتبال، بازیکنان و داوران ملی و بین‌المللی بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته استفاده شد و اطلاعات جمع‌آوری شده در قالب صوت و متن و با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA ویرایش ۲۰۲۰ تجزیه و تحلیل گردید. نتایج تحلیل داده‌های تحقیق نشان داد که راهبردهای مؤثر بر پیدایش رفتار خرابکارانه ورزشی در هواداران فوتبال مبتنی بر جغرافیای فرهنگی شامل راهبردهای حقوقی (راهبرد جزایی، راهبرد قانونی)، راهبردهای امنیتی و نظارتی (تدابیر ایمنی، امنیتی و نظارتی)، راهبردهای مدیریتی (مدیریت بحران، مدیریت ایمنی و تجهیزات، مدیریت فنی و تخصصی، مدیریت راهبردی، مدیریت ارتباطات و روابط عمومی)، راهبردهای فرهنگی (مدیریت فرهنگ اجتماعی، رفتارهای سنجیده، فرهنگ ورزشی، مدیریت فرهنگ هواداری)، راهبردهای فنی و تخصصی (راهبردهای فنی و تخصصی، راهبردهای انگیزشی، کانون‌های هواداری)، راهبردهای آموزشی (آموزش مسئولین و پرسنل ورزشگاه، آموزش هواداران و لیدرها) وجود دارد. اجرای راهبردهای مدیریت اثربخش می‌تواند به نتایج مثبت قابل توجهی منجر شود و انتظار می‌رود پیامدهای فنی و تخصصی، پیامدهای روانی، پیامدهای امنیتی، پیامدهای اجتماعی و پیامدهای آرمانی به دنبال داشته باشد.

واژه‌های کلیدی

جغرافیای فرهنگی، رفتارهای وندالیسمی، مدیریت اثربخش، هواداران فوتبال.

مقدمه

به‌علاوه در ایران، با توجه به ویژگی‌های خاص فرهنگی و اجتماعی، مطالعات کمی به تحلیل رفتارهای پرخاشگرانه در لیگ برتر فوتبال پرداخته‌اند و نیاز به پژوهش‌هایی که به‌طور خاص به این موضوع بپردازند، احساس می‌شود.

پژوهش‌های متعددی در سطح جهانی به بررسی رفتارهای پرخاشگرانه هواداران فوتبال پرداخته‌اند. این تحقیقات معمولاً به شناسایی عوامل مختلف مانند ویژگی‌های فردی هواداران، فرهنگ اجتماعی، تأثیر رسانه‌ها و سیاست‌های امنیتی در ورزشگاه‌ها پرداخته‌اند. هودگس^۲ (۲۰۱۶) بیان داشت که در بالکان، فرهنگ اولتراس با روایت‌های ژئوپلیتیکی محلی در هم آمیخته است، به‌طوری که انجمن‌های طرفداران اغلب به‌عنوان تجسم ذهنیت بالکان که با خشونت و جرایم سازمان‌یافته مرتبط است، شناخته می‌شوند و این درون‌گرایی فرهنگی در داخل دولت‌ها انعکاس می‌یابد (۳). همچنین اتاسویچ^۳ (۲۰۱۰) در تحقیق خود به این نتیجه رسید که در صربستان، محیط‌های شهری مانند بلگراد و نووی ساد به مراکز خشونت‌های فوتبال تبدیل شده‌اند، به‌طوری که طرفداران افراطی حوادث مختلفی را در داخل و خارج از استادیوم‌ها تحریک می‌کنند (۴). این یافته نشان‌دهنده این است که محیط شهری می‌تواند به تقویت این رفتارها کمک کند.

رانوو^۴ (۲۰۱۷) نیز در تحقیق خود در فرانسه اشاره کرد که خرده‌فرهنگ‌های اولتراس و هولیگان‌ها در تیم فوتبال پاریس سن-ژرمن با تغییرات نهادی مواجه شده‌اند که بر ادعاهای ارضی آن‌ها تأثیر می‌گذارد و در نتیجه به مسائل اجتماعی جهانی در فوتبال دامن می‌زند (۵). در هلند، مرکلباخ^۵ و همکاران (۲۰۲۱) به رفتارهای خرابکارانه‌ای اشاره کردند که توسط هواداران در ورزشگاه‌ها مشاهده می‌شود، جایی که استفاده از سنگ، آتش و سایر رفتارها که به‌عنوان خرابکاری شناخته می‌شود، به بخشی جدایی‌ناپذیر از تجربه هواداری تبدیل شده است، علیرغم

در دنیای امروز، فوتبال به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و پرطرفدارترین ورزش‌ها، نه تنها در بعد ورزشی بلکه در بعد اجتماعی نیز تأثیرات عمیقی به‌جا می‌گذارد. تماشاگران فوتبال نقش مهمی در این ورزش ایفا می‌کنند و هیجانات و احساسات آن‌ها می‌تواند به تجربه کلی مسابقات افزوده یا آن را تحت‌الشعاع قرار دهد. یکی از مشکلات برجسته‌ای که در عرصه ورزشگاه‌ها و در میان هواداران فوتبال مشاهده می‌شود، بروز رفتارهای وندالیسم^۱ یا پرخاشگرانه و تخریب‌گرایانه است که به‌ویژه در مواردی که تیم‌های محبوب هواداران نتایج مطلوب را کسب نمی‌کنند، افزایش می‌یابد. این رفتارها که ممکن است شامل تخریب اموال عمومی، خشونت فیزیکی و یا ایجاد اختلال در برگزاری مسابقات باشد، تهدیدی جدی برای نظم عمومی و سلامت اجتماعی به‌شمار می‌آید (۱).

در دنیای امروز، فوتبال به‌عنوان یک عرصه جهانی، پتانسیل بالایی برای بروز رفتارهای پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز در میان هواداران دارد. این رفتارها در برخی مواقع به‌ویژه پس از شکست تیم‌های محبوب، به‌طور فزاینده‌ای مشاهده می‌شود. در لیگ برتر فوتبال ایران نیز با توجه به حجم بالای طرفداران و هیجانات حاکم، چنین رفتارهایی ممکن است رخ دهد که علاوه بر تهدید امنیت ورزشگاه‌ها، به آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی جدی منجر شود (۲).

از یک سو، رفتارهای پرخاشگرانه در میان هواداران می‌تواند کیفیت مسابقات و تجربه تماشاگران را کاهش دهد و از سوی دیگر، اثرات منفی زیادی بر جامعه و امنیت عمومی دارد. شناسایی عوامل مؤثر بر این رفتارها و توسعه راهکارهای مدیریتی می‌تواند به کاهش این پدیده در ورزشگاه‌ها و بهبود امنیت و تجربه تماشاگران کمک کند.

4. Rannou

5. Merkelbach

1. Vandalism

2. Hodges

3. Otašević

بحران‌های ورزشگاه‌ها در ایران، صمیمی و همکاران (۲۰۱۶) بیان داشتند که زیرساخت‌های ناکافی، مسائل امنیتی و فضای کلی ورزشگاه‌ها می‌تواند تنش‌ها را تشدید کرده و منجر به بروز خرابکاری شود. آن‌ها پیشنهاد دادند که مدل‌های مدیریتی جامع، شامل طراحی زیست‌محیطی، نظارت اجتماعی و مشارکت جامعه، می‌توانند در کاهش این مشکلات مؤثر واقع شوند (۱۱).

با وجود پژوهش‌های مختلف در زمینه رفتارهای پرخاشگرانه هواداران فوتبال، اکثر این تحقیقات بر روی عواملی چون ویژگی‌های روان‌شناختی و جامعه‌شناختی تماشاگران تمرکز داشته‌اند و به تحلیل دقیق‌تری از نحوه تأثیر جغرافیای فرهنگی و ویژگی‌های خاص ایران پرداخته نشده است. در این زمینه، شکاف‌های علمی زیادی وجود دارد که این تحقیق قصد دارد با رویکرد کیفی به تحلیل آن‌ها بپردازد. علاوه بر این، بیشتر تحقیقات موجود به بررسی الگوهای عمومی پرداخته‌اند و کمتر به ارائه راهکارهای مدیریتی و عملی برای کنترل این پدیده‌ها پرداخته‌اند.

به‌رغم وجود برخی سیاست‌ها و اقدامات برای مدیریت رفتارهای خشونت‌آمیز در ورزشگاه‌ها، این اقدامات بیشتر به‌صورت عمومی و کلی بوده و کمتر به‌طور خاص به نیازهای فرهنگی و اجتماعی ایران پاسخ داده‌اند؛ بنابراین، این تحقیق می‌تواند با ارائه راهکارهای مدیریتی بومی، به فدراسیون فوتبال ایران و دیگر نهادهای مرتبط کمک کند تا برنامه‌های مدیریتی مؤثری برای کاهش رفتارهای پرخاشگرانه هواداران در ورزشگاه‌ها طراحی و اجرا کنند. هدف اصلی این تحقیق شناسایی و تحلیل راهکارهای اثرگذار بر رفتارهای پرخاشگرانه هواداران لیگ برتر فوتبال و بررسی اثرات پسینی این رفتارها است. در این راستا، تحقیق به دنبال شناسایی عوامل مختلفی است که موجب بروز رفتارهای پرخاشگرانه در تماشاگران فوتبال می‌شود و راهکارهایی را برای کاهش و مدیریت این رفتارها ارائه

آن که فرهنگ هواداری محلی و عوامل اجتماعی مشترک نقش تعیین‌کننده‌ای در این رفتارها ایفا می‌کنند (۶).

نورحافظ یوسف^۱ (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای در مالزی بیان داشت که عوامل موقعیتی مانند تعداد هواداران، موقعیت آن‌ها در استادیوم و زمینه‌های تاریخی رقابت نقش مهمی در شکل‌گیری رفتارهای هواداران ایفا می‌کنند که نشان می‌دهد زمینه‌های جغرافیایی و فرهنگی در درک خشونت هواداران اهمیت بالایی دارند (۷). روکوود و پالمر^۲ (۲۰۰۸) نیز به این نتیجه رسیدند که تصویر رسانه‌ها از هولیگان‌سیم فوتبال می‌تواند این رفتارها را هیجان‌انگیز کرده و بر درک عمومی تأثیر بگذارد که در نهایت به تشدید مسئله کمک می‌کند (۸).

در تحقیقات مختلف، خرابکاری ورزشی در ایران، به‌ویژه در زمینه فوتبال، به‌عنوان یک پدیده پیچیده و چندوجهی شناسایی شده است که تحت تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و محیطی قرار دارد. کباری و زرگر (۲۰۲۳) بیان داشتند که رفتارهای پرخاشگرانه مانند خشونت، تخریب اموال و سوء استفاده کلامی در طول رویدادهای ورزشی در استادیوم‌های فوتبال سراسر کشور شایع است (۱). این پدیده به‌ویژه زمانی شدت می‌یابد که طرفداران وابستگی عاطفی قوی به تیم‌های خود دارند، به‌طوری‌که شادمنفعت و همکاران (۲۰۱۹) به این نتیجه رسیدند که چنین وابستگی‌هایی می‌تواند منجر به اقداماتی شدید مانند هولیگان‌سیم شود (۹). این رفتارها نه تنها یک مشکل اجتماعی به حساب می‌آید، بلکه نگرانی‌های ایمنی جدی نیز ایجاد می‌کند که بر سلامت جسمی و روانی تماشاگران، به‌ویژه نوجوانان و جوانان، تأثیرگذار است (۱). به‌علاوه، خرابکاری در اماکن ورزشی به‌طور خاص، جزئی از الگوی گسترده‌تری از خرابکاری شهری در تهران است. رضائی و همکاران (۲۰۱۰) اظهار داشتند که عوامل محیطی، مانند طراحی شهری و ویژگی‌های سایت، به‌شدت در فراوانی و شدت این حوادث تأثیرگذار هستند (۱۰). در خصوص

². Rookwood & Palmer

¹. Nur Hafizah Yusoff

شده تحلیل محتوی پنهان بوده و از روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده گردید. کدگذاری توسط نرم‌افزار مکس کیودا^۱ ویرایش ۲۰۲۰ انجام گرفت.

در مرحله اول به منظور دستیابی به روایی شاخص‌ها و کدهای اکتشاف شده، چند تن از مشارکت‌کنندگان در مصاحبه که از اساتید هیئت‌علمی دانشگاه بودند و دارای مرتبه استادیاری بودند، فرایند کدگذاری‌ها را مورد بازبینی قرار دادند و دیدگاهشان در خصوص مراحل کدگذاری اعمال شد. همچنین از ۲ تن از اساتید مدیریت ورزشی (اساتید راهنما و مشاور) به بررسی یافته‌ها و اظهار نظر درباره مراحل مختلف کدگذاری پرداختند. در این تحقیق از روش پایایی باز آزمون جهت تعیین ضریب پایایی استفاده شد. به منظور محاسبه پایایی باز آزمون از میان مصاحبه‌های انجام گرفته چند مصاحبه به‌عنوان نمونه انتخاب شد و هرکدام از آن‌ها در یک‌فاصله زمانی مشخص مجدداً کدگذاری شد (جدول ۱). از بین مصاحبه‌های انجام گرفته، به‌صورت تصادفی ۲۰ درصد مصاحبه‌ها که شامل ۴ مصاحبه بود؛ انتخاب شد و هرکدام از آن‌ها دو بار در یک‌فاصله زمانی ۳۰ روزه (یک ماه) توسط پژوهشگر دیگر از تیم پژوهش کدگذاری شدند. در این راستا استملر^۲ (۲۰۱۵)، در پژوهش خود میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد را مورد تأیید و قابل قبول بیان نمود (۱۲).

می‌دهد. همچنین، اثرات اجتماعی و فرهنگی این رفتارها بر محیط ورزشگاه‌ها و جامعه به‌طور کلی بررسی خواهد شد تا مدل‌های مدیریتی و عملیاتی مؤثری برای کنترل و پیشگیری از این پدیده در سطح لیگ برتر فوتبال ایران ارائه گردد.

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق پیش رو با هدف واکاوی نقش فرهنگ جغرافیایی هواداران فوتبال در رفتارهای خرابکارانه آنان در استادیوم‌های ورزشی لیگ برتر فوتبال ایران انجام گرفت. تحقیق حاضر بر مبنای پارادایم از نوع تحقیقات پست‌مدرن محسوب می‌گردد. رویکرد تحلیل محتوای پنهان است. شیوه اجرای تحقیق به‌صورت مطالعات بنیادی است. فرمت داده‌ها به شکل متن و صوت بوده و محقق با استفاده از روش مصاحبه عمیق و نیمه ساختار یافته با متخصصان و صاحب‌نظران، شامل اعضاء هیئت‌علمی رشته مدیریت ورزشی، مدیران فدراسیون فوتبال، بازیکنان و داوران ملی و بین‌المللی مبادرت به جمع‌آوری داده‌ها نموده است. تعداد ۱۴ نفر از مشارکت‌کنندگان تحقیق به‌عنوان حجم نمونه در نظر گرفته شد و محقق پس از اشباع نظری در مصاحبه دوازدهم با انجام دو مصاحبه دیگر به مصاحبه‌ها پایان داد. برای مصاحبه‌ها هیچ برآورد دقیقی از تعداد متخصصان این حوزه وجود ندارد، لذا نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند انجام شد. تاکتیک مورد استفاده جهت تحلیل مصاحبه‌های انجام

جدول ۱. محاسبه ضریب پایایی باز آزمون کدهای استخراج شده و شاخص‌های اکتشاف شده

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی باز آزمون
۱	P _۴	۴۵	۳۶	۹	۰/۸۰
۲	P _۷	۷۶	۶۵	۱۱	۸۵/۵۲
۳	P _{۱۲}	۶۴	۵۴	۱۰	۸۴/۳۷
۴	P _{۱۵}	۶۲	۵۳	۹	۸۵/۴۸
	کل	۲۴۷	۲۰۸	۳۹	۸۴/۲۱

^۲. Stemler

^۱. Maxqda

(۱۲) قابلیت پایایی کدگذاری‌ها مورد تأیید و قابل قبول است.

یافته‌ها

جدول ۲ نشان‌دهنده ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان تحقیق است.

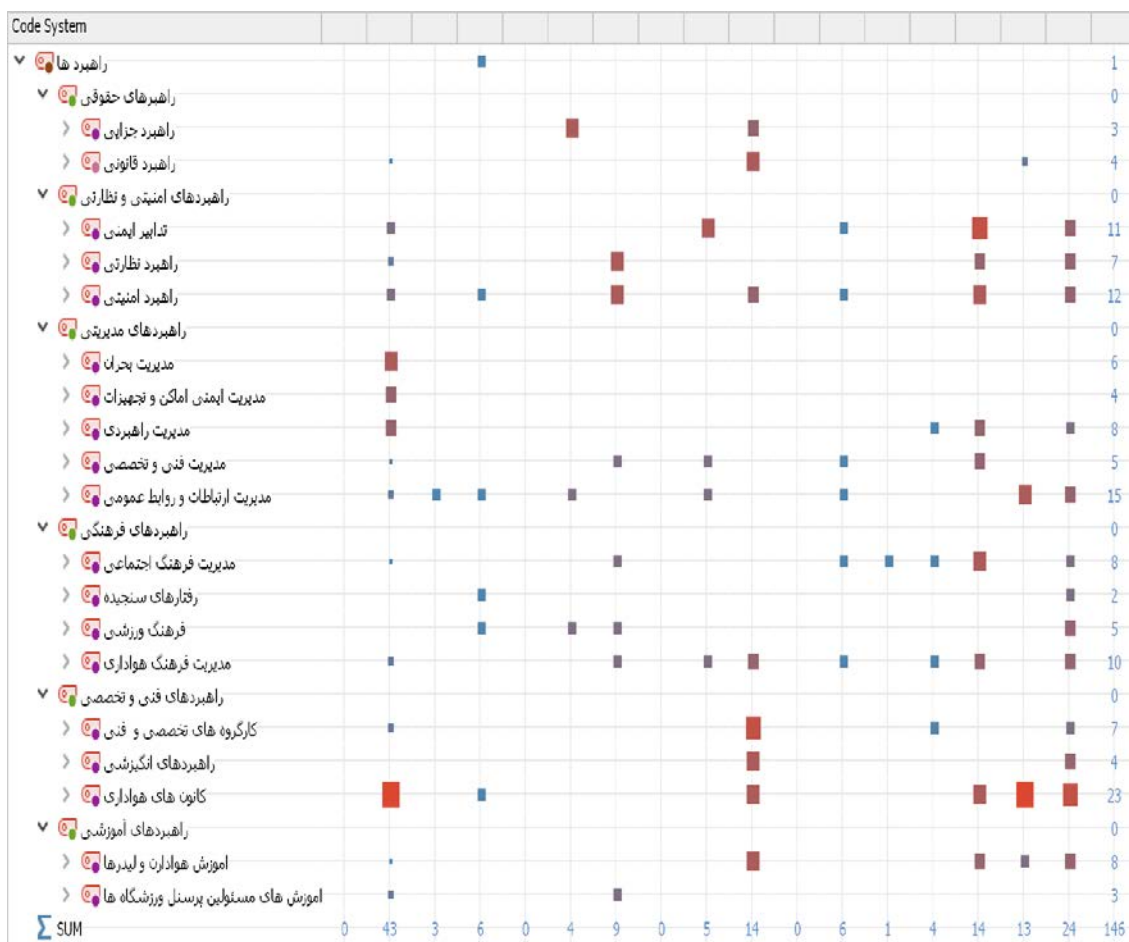
در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود تعداد کل گدها در دو فاصله زمانی ۳۰ روزه برابر ۴۳۷، تعداد کل توافقات بین گدها در این دو زمان برابر ۳۷۳ کد بود. پایایی بازگدینگ (کدگذاری مجدد) مصاحبه‌های انجام‌گرفته در این پژوهش با استفاده از فرمول اسکات، برابر ۸۴/۲۱ درصد است. با توجه به اینکه این میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است

جدول ۲. ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان در تحقیق

ردیف	پست / سمت	سابقه (سال)	تحصیلات
P1	رئیس هیئت فوتبال شهرستان فریدون‌کنار	۲۰	کارشناسی ارشد
P2	مشاور عالی فدراسیون فوتبال، داور بین‌المللی فوتبال، رئیس سازمان لیگ برتر	۵۰	کارشناسی ارشد
P3	مدرس دانشگاه، عضو تیم ملی جودو	۲۰	دکتری مدیریت ورزشی
P4	مدیرعامل باشگاه فریدون‌کنار	۲۵	دکتری کسب‌وکار و مدیریت ورزشی
P5	مربی فوتبال، سرپرست تیم دانش فریدون‌کنار	۱۳	کارشناسی
P6	داور رسمی و ملی فوتبال	۲۲	کارشناسی
P7	کارشناس و صاحب‌نظر در حوزه رسانه، محقق و پژوهشگر در حوزه فوتبال	۱۸	دکتری فیزیولوژی ورزشی
P8	دارای سوابق قهرمانی در عرصه مربیگری نوجوانان در سطح کشور، مربی فوتبال	۱۰	کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی
P9	مربیگری A	۱۰	کارشناس ارشد مدیریت ورزشی
P10	داور ملی فوتبال	۱۵	کارشناس ارشد مدیریت ورزشی
P11	پژوهشگر فوتبال و ورزش، نائب رئیس هیئت فوتبال گیلان، مربیگری فوتبال	۱۲	کارشناس تربیت‌بدنی
P12	عضو هیئت‌علمی دانشگاه	۲۲	دکتری مدیریت ورزشی
P13	عضو هیئت‌علمی دانشگاه	۱۸	دکتری مدیریت ورزشی
P14	کارشناس حوزه رفتارهای هواداران فوتبال	۸	دکتری مدیریت ورزشی

(آموزش مسئولین و پرسنل ورزشگاه، آموزش هواداران و لیدرها) کشف و احصاء گردید (شکل ۱).

در بخش مقوله اصلی راهبردهای مدیریت اثربخش رفتارهای خرابکارانه هواداران فوتبال مبتنی بر جغرافیای فرهنگی مقولات راهبردهای حقوقی (راهبرد جزایی، راهبرد قانونی)، راهبردهای امنیتی و نظارتی (تدابیر ایمنی، امنیتی و نظارتی)، راهبردهای مدیریتی (مدیریت بحران، مدیریت ایمنی و تجهیزات، مدیریت فنی و تخصصی، مدیریت راهبردی، مدیریت ارتباطات و روابط عمومی)، راهبردهای فرهنگی (مدیریت فرهنگ اجتماعی، رفتارهای سنجیده، فرهنگ ورزشی، مدیریت فرهنگ هواداری)، راهبردهای فنی و تخصصی (راهبردهای فنی و تخصصی، راهبردهای انگیزشی، کانون‌های هواداری)، راهبردهای آموزشی

شکل ۱. ماتریس شنون کدها، مفاهیم، مقولات فرعی و محوری شناسایی راهکارهای مدیریتی مؤثر بر رفتارهای خرابکارانه در استادیوم‌های ورزشی لیگ برتر فوتبال ایران

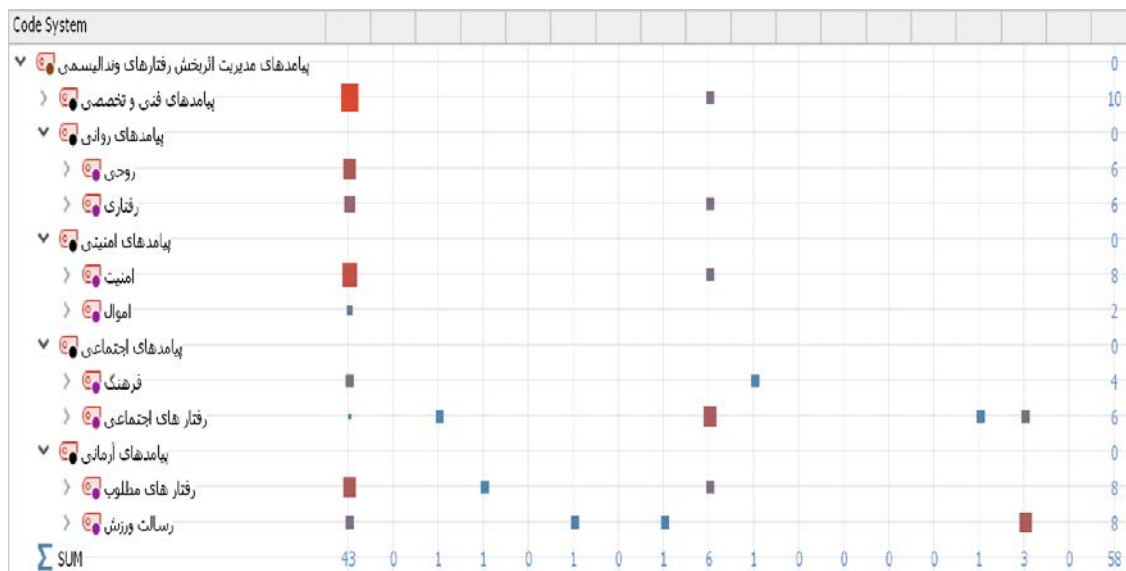
جدول ۳. راهکارهای مدیریت اثربخش رفتارهای خرابکارانه در استادیوم‌های ورزشی لیگ برتر فوتبال ایران

مقولات فرعی	مفاهیم	کدهای اولیه
راهبردهای حقوقی و قانونی	راهبردهای جزایی	راهبرد جزایی، معرفی افراد شرور و پرخاشگر به حراست ورزشگاه، راه‌اندازی کمیته اخلاق قوی و غیر فرمایشی، وجود کمیته انضباطی قوی
	راهبرد قانونی	استفاده از اسپانسر مالی بومی، تدوین آیین‌نامه‌های برخورد با رفتارهای خرابکارانه در هواداران فوتبال، استفاده از قوانین سخت‌گیرانه در مقابله با پرخاشگرها
راهبردهای امنیتی و نظارتی	تدابیر ایمنی	پنهان کردن وسایل مقابله با آشوب از معرض دید، اتخاذ تدابیر متفاوت امنیتی در شهرهای متفاوت با توجه به جغرافیا، کشف و ضبط مواد منفجر و اشیاء پرتابی، مسیر تردد داوران به صورت مجزا، جدا بودن ورود تماشاگران از بازیکنان، انجام بازرسی‌های بدنی در قبل از رویداد جهت جلوگیری از ورود ...، اتخاذ اقدامات بهینه در خصوص کنترل رفتارهای خرابکارانه، پیش‌بینی وقایع پرتکرار ورزشی
	راهبرد نظارتی	نظارت بر عملکرد لیدرها توسط مدیران باشگاه، توجه به هدر رفتن زمان تماشاگران در خصوص تماشای بازی، کنترل بازارهای سیاه و ظرفیت ورزشگاه‌ها، سازماندهی ورودی‌ها و خروجی‌ها در ورزشگاه‌ها، سازماندهی درست تماشاگران در ورزشگاه
راهبردهای مدیریتی	راهبرد امنیتی	استفاده از نیروهای امنیتی و نظامی بومی در ورزشگاه‌ها، توجه به امنیت ورزشگاه و حمایت از نیروی انتظامی، نصب دوربین‌های امنیتی در ورزشگاه‌ها، حضور به‌موقع نیروهای امنیتی در مواقع بحرانی، تدابیر امنیتی در قبل، حین و بعد رویداد، ورود نیروهای امنیتی به برطرف کردن ناهنجاری‌ها در ورزشگاه‌ها
	مدیریت بحران	اتخاذ سبک‌های مدیریتی متناسب با تعداد تماشاگران تیم‌ها، استفاده از مدیران بومی در باشگاه‌ها، استفاده از نیروهای بومی و محلی در مدیریت ورزشگاه‌ها، دقت در انتخاب لیدرها، توجه به تماشاگران مؤثر بر مدیریت ورزشگاه، اتخاذ تدابیر خاص مدیریتی بر اساس سابقه نزاع

مقولات فرعی	مفاهیم	کدهای اولیه
راهبردهای فرهنگی	مدیریت ایمنی اماکن و تجهیزات	توجه به عدم بروکراسی گرایی و واسطه‌گری در خصوص زمان انتظار تماشا، توجه مدیران به مسافت شهر به ورزشگاه، توجه مدیران به ساخت ورزشگاه‌ها از ارتفاع دریا، توجه مدیران به میزان رطوبت در احداث ورزشگاه‌ها
	مدیریت راهبردی	استفاده باشگاه‌ها بر جذب بازیکنان یومی در باشگاه‌ها، تدوین سازوکارهای قانونی در مدیریت ورزشگاه‌ها، داشتن سیاست واحد در مدیریت، شناخت اساسی و آگاهی‌های علمی و تجربی در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، توجه مدیران به الگوهای جهانی جهت مدیریت اثربخش در ورزشگاه‌ها، تدوین برنامه راهبردی جهت پیشگیری از رفتارهای خرابکارانه، تبدیل کردن وضع موجود به وضع فعال
	مدیریت فنی و تخصصی	توجه به شرایط اقلیمی ورزشگاه، استفاده از مدیران متخصص و با دانش در مدیریت فوتبال، استفاده از مدیران با تجربه در باشگاه‌های فوتبال
	مدیریت ارتباطات و روابط عمومی	احترام به تماشاگران در استادیوم‌های ورزشی، رفتارهای صحیح و اخلاقی مدیران باشگاه‌ها، احساس تعامل و نزدیکی هواداران با مدیران باشگاه‌ها، همگونی عملکرد مدیران مطابق با خواستگاه تماشاگران، باور و اعتماد هواداران فوتبال به مدیران باشگاه‌ها، درک دوطرفه مدیریت و هوادار در باشگاه‌های ورزشی، مصاحبه‌های سنجیده مدیران فوتبال، اطلاع‌رسانی به هواداران از وضعیت کلی باشگاه‌ها به‌صورت روزانه
	مدیریت فرهنگ اجتماعی	فرهنگ‌سازی درازمدت و برنامه‌ریزی بلندمدت، ایجاد فرهنگ تعامل و گذشت به کودکان با شرکت در ورزش، فرهنگ‌سازی ورزشی در بین هوادار با اتخاذ سیاست‌های بهینه، اجرای موسیقی در بین نیمه برای هواداران و برنامه‌های متنوع، ورود خانواده‌ها اعم از بانوان و آقایان به ورزشگاه، رفتارهای سنجیده
	رفتارهای سنجیده	تقدیر و تشویق مربیان حامی رفتارهای درست در هواداران، اتخاذ رفتارهای سنجیده و با مطالعه متولیان فوتبال در باشگاه‌ها
	فرهنگ ورزشی	مصاحبه‌های مربیان و عوامل تیم جهت آرام کردن جو متشنج، استفاده از منابع غنی الگوهای رفتاری پیشکسوتان فوتبال
	مدیریت فرهنگ هواداری	وجه به هوش فرهنگی تماشاگران جهت ایجاد جو مثبت، توجه به اهمیت مشارکت مردم در برگزاری بهینه رویدادها، تدوین و تهیه برنامه‌های فرهنگی در حین برگزاری رویداد، توسعه فعالیت‌های فرهنگی جهت اطلاع و آگاهی هوادار در معرفی پرخاشگری، درک خواسته‌های هوادار
	کارگروه‌های تخصصی و فنی	توجه به عوامل بازدارنده رفتارهای خرابکارانه در هواداران فوتبال، سازمان‌دهی لیدرها در سکوها، ثابت شدن جایگاه تماشاگران بر طبق بلیت خریداری شده، جدا کردن مسیر رفت و آمد هواداران تیم‌های پرطرفدار و محبوب، تحلیل زمینه‌های رفتاری هر منطقه جهت جلوگیری از رفتارهای خرابکارانه، دسته‌بندی، ریشه‌یابی و تحلیل مسائل مربوط به رفتارهای خرابکارانه ورزشی، ریشه‌یابی آشوب‌های واقع در ورزشگاه‌ها توسط مسئولین، تشکیل کارگروه‌های اجتماعی مختص جهت کنترل پرخاشگرها
	راهبردهای فنی و تخصصی	طراحی، معماری و توجه به زیبایی ورزشگاه‌ها، راه‌اندازی مراکز تخلیه هیجان برای افراد پرخاشگر، ایجاد فضای گفتگو با پرخاشگرها جهت دیده شدن آن‌ها
راهبردهای آموزشی	کانون‌های هواداری	عضو شدن تماشاگران در کانون هواداران، همکاری با لیدرها و هدایت جو سکوها، استفاده از لیدرهای بومی و هم‌زبان با هر قومیت، ساماندهی رفتارهای گروهی توسط لیدرها، استفاده از ظرفیت کانون‌های هواداری، استفاده از لیدرهایی که تحصیلات و تجربیات مرتبط دارند، انتخاب لیدرهای باشگاه از افراد واجد صلاحیت‌های لازم، تشکیل شناسنامه‌های هواداری توسط کانون‌ها بر اساس قومیت، تبعیت کانون‌های هواداری از مرامنامه و اساسنامه‌های باشگاه‌ها، کنترل مؤلفه‌های منجر به خشم تماشاگران، تشکیل کانون‌های مختلف هواداری، پیشکسوتان در باشگاه‌ها، ایجاد کانون هواداران در باشگاه‌های فوتبال
	آموزش هواداران و لیدرها	آموزش لیدرهای باشگاه‌ها به مصائب فرهنگی مربوط به تماشاگران، آموزش‌های حضوری و غیرحضوری به لیدرها با استفاده از کلاس‌ها و... به‌کارگیری شیوه‌ای نوین تربیتی به‌منظور اصلاح رفتاری خرابکارانه‌ها، آموزش زندگی اجتماعی در کودکان و نوجوانان با شرکت در بازی و ورزش، نظر گرفتن پشتیبان برای افراد وندالیست جهت مشاوره، برگزاری کلاس‌های توجیهی برای لیدرها، آموزش‌های مسئولین پرسنل ورزشگاه‌ها
	آموزش‌های مسئولین پرسنل ورزشگاه	ارتقاء آگاهی و اطلاعات مدیران، توجه به آموزش‌های فرهنگی مستقیم و تهیه بروشور توسط رسانه‌ها، آموزش پرسنل امنیتی

و رفتارهای اجتماعی) و پیامدهای آرمانی (شامل مفاهیم: رفتارهای مطلوب و رسالت ورزش) کشف و احصاء گردید (شکل ۲).

همچنین در بخش پیامدهای مدیریت اثربخش رفتارهای خرابکارانه مقولات فرعی پیامدهای فنی و تخصصی، پیامدهای روانی (روحی، رفتاری)، پیامدهای امنیتی (امنیت، اموال)، پیامدهای اجتماعی (شامل فرهنگ

شکل ۲. ماتریس شنون پیامدهای مدیریتی مؤثر بر رفتارهای خرابکارانه در استادیوم‌های ورزشی لیگ برتر فوتبال ایران

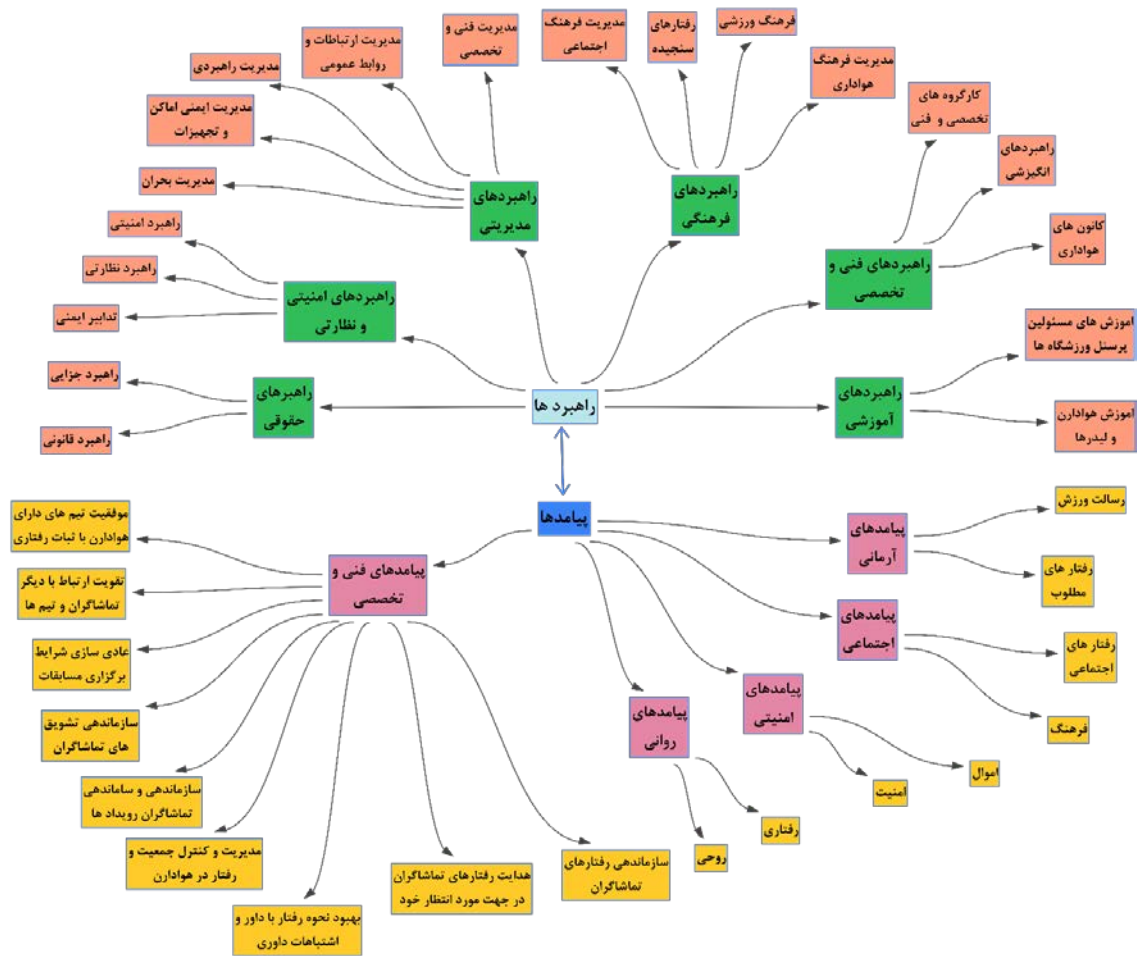
جدول ۴. پیامدهای مدیریت اثربخش رفتارهای خرابکارانه در استادیوم‌های ورزشی لیگ برتر فوتبال ایران

مقوله فرعی	مفاهیم	کدهای اولیه
پیامدهای فنی و تخصصی	-	موفقیت تیم‌های دارای هواداران با ثبات رفتاری، عادی‌سازی شرایط برگزاری مسابقات، تقویت ارتباط با دیگر تماشاگران و تیم‌ها، سازمان‌دهی تشویق‌های تماشاگران، سازمان‌دهی و ساماندهی تماشاگران رویدادها، کنترل عوامل فیزیولوژیکی بدن تماشاگر، مدیریت و کنترل جمعیت و رفتار در هواداران، بهبود نحوه رفتار با داور و اشتباهات داور، هدایت رفتارهای تماشاگران در جهت مورد انتظار خود، سازمان‌دهی رفتارهای تماشاگران
پیامدهای روانی	روحي	تخلیه هیجانی هواداران، افزایش آرامش و متانت تماشاگر، جلوگیری و کنترل از رسیدن به سطح هیجانی تماشاگر در حد انفجار، ایجاد حس تملک و تعلق به ورزشگاه توسط تماشاگر، کاهش پرخاشگری در محیط ورزش، نهادینه شدن پیوند روانی و عاطفی بین تماشاچی و تیم
پیامدهای امنیتی	رفتاری	جلوگیری از انجام رفتارهای متعصبانه، ایجاد احساس غرور و سربلندی در تماشاگر، اعتماد جامعه ورزشی به ارکان مدیریت در ورزشگاه‌ها، کاهش حساسیت‌زایی و افزایش حساسیت‌زدایی در ورزشگاه‌ها، احساس مطلوب هواداران از حضور در ورزشگاه‌ها، ثبات و امنیت رفتاری در هواداران فوتبال
پیامدهای امنیتی	امنیت	درک از حق و حقوق خود توسط تماشاگران نسبت به مقوله امنیتی، نهادینه‌سازی رفتار درست با تماشاگر از سوی کارکنان، نهادینه‌سازی رفتار درست با تماشاگران توسط نیروهای امنیتی، کاهش تنش بین تماشاگران و نیروی امنیتی، ایجاد امنیت کامل در اماکن ورزشی حین برگزاری مسابقات، برقراری نظم در ورزشگاه‌ها، کاهش درگیری و تنازع بین تماشاچیان و نیروی امنیتی، ایجاد فضای امن در ورزشگاه‌ها
پیامدهای اجتماعی	اموال	محافظت از اموال عمومی توسط تماشاگران، کاهش صدمات وارده به تجهیزات اماکن ورزشی
پیامدهای اجتماعی	فرهنگ	افزایش هویت ملی و تیمی هواداران، آشنایی تماشاگران با فرهنگ و سنت شهر خود، اتحاد تماشاگران در فرهنگ‌های مختلف، آگاهی عمومی در مردم نسبت به پرخاشگرها،
پیامدهای اجتماعی	رفتارهای اجتماعی	جلوگیری از رفتارهای ناهنجار، شرایط اجتماعی زندگی افراد، انتقال رضایتمندی به جامعه و اجتماع، تأثیرات مثبت در فرایند سیاسی و اجتماعی کشور
پیامدهای اجتماعی	رفتارهای مطلوب	آموزش و نهادینه‌سازی رفتار درست در تماشاگران، منحصربه‌فرد شدن رفتارهای تماشاگران، شناخت و آگاهی تماشاگران در جلوگیری از آسیب به ورزشگاه‌ها، ایجاد جو مثبت در ورزشگاه‌ها، لذت جامعه از پدیده فوتبال

مقاله فرعی	مفاهیم	کدهای اولیه
پیامدهای آرمانی	رسالت و ورزش	انجام رفتارهای منطبق بر منطق و تعقل، سمبل سازی و الگوسازی برای تماشاچیان، احترام به تیم‌های شرکت‌کننده در مسابقات، ایجاد صلح و جلوگیری از دشمنی و کینه‌توزی، ایجاد فضای اتحاد و همبستگی در بین تماشاچیان فوتبال، کاهش رفتارهای خرابکارانه

درختی راهبردها و نتایج مدیریت رفتارهای خرابکارانه نمودیم.

در نهایت با واکاوی نقش فرهنگ جغرافیایی هواداران فوتبال در رفتارهای خرابکارانه آنان در استادیوم‌های ورزشی لیگ برتر فوتبال ایران مبادرت به ترسیم نمودار

شکل ۳. نمودار درختی راهبردها و نتایج مدیریت رفتارهای خرابکارانه در استادیوم‌های ورزشی لیگ برتر فوتبال ایران

بحث و نتیجه‌گیری

شرایط بحرانی قرار می‌دهد و نیازمند اندیشیدن به راه‌حل‌های مناسب است. هواداران ورزشی پشتیبانی و انگیزه‌های را به بازیکنان ارائه می‌دهند تا بازیکنان بتوانند در مسابقه عملکرد خوبی داشته باشند و برنده بازی شوند (۱۳). هواداران به امید برد تیم محبوبشان به استادیوم می‌روند، اما اگر نتیجه منفی باشد، ممکن است نارضایتی و عصبانیت آن‌ها را افزایش دهد. این واکنش‌ها می‌تواند به

هدف از تحقیق حاضر واکاوی نقش فرهنگ جغرافیایی هواداران فوتبال در رفتارهای خرابکارانه آنان در استادیوم‌های ورزشی لیگ برتر فوتبال ایران بود. رفتارهای خرابکارانه هواداران ورزشی به یک رشته یا کشور مشخص محدود نیست و به‌عنوان مشکلی فرهنگی در بسیاری از کشورها وجود دارد. این وضعیت مدیران را در مواجهه با

استفاده از استراتژی‌های حقوقی محلی و درک دقیق الگوهای جرم به تقویت اقدامات امنیتی کمک کرد (۱۷). در ایران، پیشنهاد شده است که یک مدل مدیریت انضباطی برای مقابله با خرابکاری در ورزش ایجاد شود که ابعاد اجتماعی و فرهنگی پرخاشگری طرفداران را در نظر بگیرد و اثرات آن بر اعتماد عمومی و زیرساخت‌های عمومی را بررسی کند (۱). این امر می‌تواند به ایجاد چارچوب‌های قانونی کارآمدتر برای مقابله با رفتارهای خرابکارانه کمک کند. این استراتژی‌ها بر ضرورت یک رویکرد حقوقی چندوجهی تأکید دارند که باید ترکیبی از تلاش‌های محلی و بین‌المللی باشد تا بتوان به‌طور مؤثر با خرابکاری‌ها و خشونت‌ها در محیط‌های ورزشی مقابله کرد. این استراتژی‌ها می‌توانند به کاهش رفتارهای منفی و ارتقاء امنیت و نظم در استادیوم‌ها کمک کنند.

دیگر راهکار شناسایی شده راهبردهای امنیتی و نظارتی بود. این استراتژی‌ها با هدف پیشگیری از بروز خشونت و رفتارهای مخرب، نقش حیاتی در حفظ امنیت و نظم در استادیوم‌ها دارند. تدابیر ایمنی، نظارتی و امنیتی می‌توانند از وقوع حوادث ناگوار جلوگیری کرده و سطح خطرات را کاهش دهند. استفاده از تکنیک‌های پیشرفته نظارتی مانند پردازش تصویر و ویدئو، تشخیص حرکت و تشخیص ناهنجاری، دقت و کارایی سیستم‌های نظارتی را افزایش می‌دهد. این تکنولوژی‌ها امکان نظارت در زمان واقعی را فراهم می‌کنند و می‌توانند فعالیت‌های مشکوک را شناسایی کنند. به‌طور خاص، استفاده از نظارت پهبادی در برخی رویدادهای ورزشی، مانند فینال لیگ قهرمانان اروپا ۲۰۲۲، موجب بهبود آگاهی از موقعیت و مدیریت ریسک می‌شود و متخصصان امنیتی را قادر می‌سازد تا تهدیدات بالقوه را سریع‌تر شناسایی و واکنش نشان دهند (۱۸). علاوه بر این، اقدامات ایمنی مانند بازرسی بدنی قبل از رویدادها و کشف مواد منفجره و اشیاء پرتابی، نظارت بر عملکرد لیدرها و سازمان‌دهی دقیق ورود و خروج در ورزشگاه‌ها به کاهش خطرات مرتبط با رفتارهای خرابکارانه کمک می‌کند.

بی‌نظمی و آشوب در ورزشگاه منجر شود و آسیب‌های جدی برای محیط و افراد حاضر ایجاد کند (۱۴). رفتارهای نامناسب تماشاگران باعث آسیب‌های جدی در جامعه ورزشی شده و به‌طور روزافزون خطرناک‌تر می‌شود (۱۵).

نتایج کدگذاری کدها و تحلیل مفاهیم و مقولات اصلی و فرعی در مورد راهبردهای مدیریت اثربخش رفتارهای خرابکارانه ورزشی در هواداران فوتبال بر اساس جغرافیای فرهنگی نشان داد که شش مقوله اصلی وجود دارد. این مقوله‌ها شامل راهبردهای حقوقی، امنیتی و نظارتی، مدیریتی، فرهنگی، فنی و تخصصی و آموزشی هستند. در این تحلیل، مشخص شد که کانون‌های هواداری در مقوله راهبردهای فنی و تخصصی با اهمیت بالاتری قرار دارند.

راهبردهای حقوقی در مدیریت رفتارهای خرابکارانه هواداران فوتبال و سایر رویدادهای ورزشی از اهمیت زیادی برخوردارند. این راهبردها با استفاده از چارچوب‌های قانونی و جزایی می‌توانند به کاهش رفتارهای خشونت‌آمیز و خرابکارانه در ورزشگاه‌ها کمک کنند و از بروز بحران‌های بیشتر جلوگیری نمایند. راهبرد جزایی شامل استفاده از قوانین سخت‌گیرانه و اقدامات قانونی علیه افراد شرور و خرابکار است. معرفی این افراد به حراست ورزشگاه و اعمال تدابیر قانونی و انضباطی برای جلوگیری از ورود آن‌ها به ورزشگاه، می‌تواند به کاهش خشونت و رفتارهای مخرب کمک کند. به‌طور خاص، قوانین کیفری می‌توانند به‌عنوان ابزاری برای مدیریت و مقابله با رفتارهای ضد اجتماعی استفاده شوند و مسئولیت کیفری برای این‌گونه رفتارها تعیین کنند (۱۶). راهبرد قانونی نیز با ایجاد چارچوب‌های امنیتی و قانونی جامع برای پیشگیری از خشونت و تخریب در ورزشگاه‌ها، اهمیت بالایی دارد. به‌عنوان مثال، در بریتانیا، اجرای قوانین سخت‌گیرانه و استراتژی‌های امنیتی در کاهش هولیگان‌باز در دهه ۱۹۹۰ تأثیرگذار بوده است که نشان‌دهنده موفقیت این نوع استراتژی‌ها در کاهش خشونت‌های سازمان‌یافته در فوتبال است. همچنین، در آفریقای جنوبی در زمان برگزاری جام جهانی ۲۰۱۰،

محیط ورزشگاه‌ها به کاهش رفتارهای خرابکارانه کمک می‌کند. همچنین، مدیریت استراتژیک و روابط عمومی در مدیریت بحران‌ها و حفظ شهرت سازمان‌های ورزشی بسیار مهم است. به‌عنوان نمونه، در بحران‌های مختلف مانند بحران ضربه مغزی NFL، مدیریت ارتباطات استراتژیک در کنترل ادراکات عمومی و تعامل با طرفداران نقش مهمی ایفا کرده است (۲۲). استفاده از مدیران شایسته و مجرب در بخش‌های مختلف به‌ویژه در مدیریت بحران و ارتقاء برنامه‌ها، به کاهش رفتارهای خرابکارانه و بهبود فضای اجتماعی در استادیوم‌ها کمک می‌کند. به‌طور کلی، این استراتژی‌های مدیریتی در ترکیب با سایر رویکردهای فرهنگی و تخصصی می‌توانند به‌طور مؤثری توانایی سازمان‌های ورزشی را در مدیریت و کاهش خرابکاری در استادیوم‌ها افزایش دهند.

نتایج راهبردهای فرهنگی نشان داد که مدیریت فرهنگ اجتماعی و فرهنگ هواداری می‌تواند به‌طور چشمگیری رفتارهای پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز را کاهش دهد. این یافته‌ها با نتایج تحقیقات پیشین که بر اهمیت فرهنگ‌سازی در کاهش خشونت در میان هواداران تأکید دارند، همخوانی دارد (۲۳). به‌ویژه، مطالعه نشان داد که تعامل فرهنگی، همچون تشویق مشارکت در ورزش‌های گروهی، توجه به رفتارهای مثبت هواداران از سوی مربیان و استفاده از پیشکسوتان برای الهام‌بخشی به تماشاگران می‌تواند در کاهش رفتارهای خرابکارانه مؤثر باشد. همچنین، استراتژی‌های فرهنگی مبتنی بر ارتقاء هوش فرهنگی و تدوین برنامه‌های آموزشی در زمینه رفتارهای ورزشی، می‌تواند به ایجاد جو مثبت در استادیوم‌ها کمک کند. به‌عنوان مثال، بررسی‌های تحقیقاتی نشان می‌دهند که در ورزش بریتانیا، اجرای استادیوم‌های تمام نشسته و سیاست‌های جدید پس از گزارش تیلور، تأثیرات مثبتی در کاهش هولیگان‌یسم و رفتارهای تخریب‌گر داشته است (۲۴). این دستاوردها نشان می‌دهند که مداخلات فرهنگی و اجتماعی می‌توانند به‌طور مؤثری به کاهش خشونت و

استفاده از نیروهای امنیتی و نصب دوربین‌های امنیتی به‌ویژه در مراحل حساس رویداد، از جمله تدابیر امنیتی ضروری برای حفظ نظم است. با این حال، علی‌رغم پیشرفت‌های فناوری، بررسی‌های تاریخی نشان می‌دهد که دوره ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۹، به‌ویژه در زمینه صدمات به تماشاگران، دوره‌ای خطرناک بوده است و نشان می‌دهد که چالش‌های مهمی در جلوگیری از خشونت و خرابکاری هنوز وجود دارد (۱۹). این امر بر ضرورت استفاده از استراتژی‌های نظارتی پیشرفته و واکنش‌های سریع در زمان بحران تأکید می‌کند. به‌طور کلی، ترکیب تکنولوژی‌های پیشرفته نظارتی با استراتژی‌های واکنش سریع و آگاهی موقعیتی می‌تواند به بهبود مدیریت رفتارهای خرابکارانه و کاهش خشونت در استادیوم‌ها کمک کند. این رویکرد جامع، امنیت عمومی را افزایش داده و تجربه تماشاگران را ایمن‌تر و مثبت‌تر می‌کند.

راهبردهای مدیریتی به‌عنوان یکی از اجزای اصلی در کاهش رفتارهای خرابکارانه هواداران ورزشی بررسی شد. نتایج نشان داد که مدیریت بحران، ایمنی و تجهیزات، مدیریت فنی و تخصصی، مدیریت استراتژیک و مدیریت ارتباطات و روابط عمومی نقش مهمی در کاهش رفتارهای نادرست و بهبود تجربه تماشاگران در استادیوم‌ها ایفا می‌کنند. این یافته‌ها با نتایج تحقیقات پیشین همخوانی دارد که بر اهمیت برنامه‌ریزی فعال و استراتژیک در مواجهه با بحران‌ها و جلوگیری از رفتارهای خرابکارانه تأکید دارند (۲۰). به‌ویژه، مدیریت بحران در رویدادهای ورزشی با توجه به تعداد بالای تماشاگران و پیچیدگی‌های مربوط به رفتارهای هواداران، می‌تواند تأثیر زیادی بر پیشگیری از بحران‌ها داشته باشد. مدیریت ایمنی و تجهیزات نیز برای جلوگیری از حوادث و خطرات احتمالی در ورزشگاه‌ها ضروری است (۲۱). این امر به‌ویژه در شرایطی که زیرساخت‌ها و تجهیزات ایمنی به‌درستی تنظیم نشده‌اند، می‌تواند خطرات جدی ایجاد کند. علاوه بر این، مدیریت فنی و تخصصی با توجه به شرایط اقلیمی و نیازهای خاص

روان‌شناختی و ارگونومیک در طراحی استادیوم‌ها، می‌تواند به کاهش احساس خصومت و رفتارهای خشونت‌آمیز کمک کند (۲۰، ۲۴، ۲۸). در این راستا، تحلیل عوامل زمینه‌ای که منجر به رفتارهای نادرست تماشاگران می‌شود، می‌تواند به توسعه مداخلات هدفمند و پیشگیرانه کمک کند که به‌طور مستقیم در کاهش خرابکاری‌ها و افزایش ایمنی در استادیوم‌ها مؤثر است.

در نهایت نتایج مربوط به راهبردهای آموزشی نشان داد که آموزش‌های جامع و هدفمند برای مسئولین، پرسنل ورزشگاه‌ها، لیدرها و هواداران می‌تواند به‌طور مؤثری در کاهش رفتارهای ضد اجتماعی و خرابکارانه در استادیوم‌ها مؤثر واقع شود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های پیشین که بر اهمیت آموزش‌های حضوری و غیرحضوری به لیدرها و هواداران تأکید دارند همخوانی دارد (۲۹). به‌ویژه، تحقیق نشان داد که آموزش‌های ویژه به لیدرها در جهت آگاهی از مسائل فرهنگی و تربیتی مرتبط با تماشاگران، به‌ویژه در راستای اصلاح رفتارهای خرابکارانه، می‌تواند به بهبود فضای اجتماعی استادیوم‌ها کمک کند. همچنین، آموزش‌های مسئولین و پرسنل ورزشگاه‌ها نیز بخش مهمی از استراتژی‌های آموزشی محسوب می‌شود. این آموزش‌ها شامل ارتقای آگاهی در زمینه مسائل فرهنگی، امنیتی و رفتاری است که به‌ویژه با استفاده از بروشورها و کلاس‌های آموزشی می‌تواند به کاهش رفتارهای ناپسند در ورزشگاه‌ها منجر شود (۳۰). در این زمینه، استفاده از فن‌آوری‌های مدرن مانند دوربین‌های پیشرفته و سیستم‌های نظارت در کنار آموزش‌های امنیتی، به شناسایی و پیشگیری از اقدامات خشونت‌آمیز در استادیوم‌ها کمک می‌کند. همچنین، برخی مطالعات بر اهمیت همکاری بین‌سازمانی در مدیریت امنیت و رفتارهای ضد اجتماعی تأکید دارند و می‌گویند که هماهنگی میان آژانس‌های مختلف می‌تواند محیطی امن‌تر و سالم‌تر برای هواداران و تماشاگران فراهم آورد (۳۱). به‌طور کلی، استراتژی‌های آموزشی، هنگامی که به‌طور جامع و هماهنگ با سایر استراتژی‌ها به‌ویژه در

ایجاد فضایی سالم در استادیوم‌ها کمک کنند. علاوه بر این، برخی پژوهش‌ها بر اهمیت درک ابعاد فرهنگی و اجتماعی مرتبط با هواداران به‌ویژه در زمینه شناخت هویت اجتماعی تماشاگران و پیوندهای اجتماعی در استادیوم‌ها تأکید دارند (۲۵). این نوع رویکرد می‌تواند به تدوین استراتژی‌های مدیریتی کارآمدتر برای کنترل رفتارهای پرخاشگرانه و خرابکارانه در استادیوم‌ها کمک کند. به‌طور کلی، ترکیب استراتژی‌های فرهنگی با سایر رویکردهای مدیریتی می‌تواند به ایجاد تجربه‌ای امن و مسئولانه برای هواداران در استادیوم‌های ورزشی کمک کند و در نهایت از بروز خشونت و تبعیض جلوگیری نماید.

همچنین راهبردهای فنی و تخصصی نشان داد که استفاده از این راهبردها، مانند بهبود شرایط محیطی ورزشگاه‌ها، بهینه‌سازی تجربه تماشاگران و سازمان‌دهی دقیق لیدرها در سکوها تأثیرات مثبتی در کاهش رفتارهای خرابکارانه دارد. این یافته‌ها با نتایج تحقیقاتی که بر اهمیت تسهیل تعاملات مثبت میان مدیران، هواداران و لیدرها تأکید دارند همخوانی دارد (۲۶). به‌ویژه، تحقیق نشان داد که با طراحی و معماری مناسب ورزشگاه‌ها، ایجاد مراکز تخلیه هیجان برای افراد پرخاشگر و تسهیل گفتگو با این افراد، می‌توان فضای اجتماعی مثبتی را در استادیوم‌ها ایجاد کرده و از بروز رفتارهای تهاجمی جلوگیری کرد. همچنین، این تحقیق به نقش کانون‌های هواداری در کاهش رفتارهای خرابکارانه و بهبود فرهنگ هواداری اشاره دارد. این یافته‌ها با مطالعات پیشین در زمینه اهمیت استفاده از لیدرهای بومی و هم‌زبان در هدایت رفتارهای گروهی و ایجاد همبستگی اجتماعی میان هواداران همخوانی دارد (۲۷). در عین حال، برخی تحقیقات نیز بر نیاز به تحلیل زمینه‌های رفتاری و فرهنگی منطقه‌ای تأکید دارند که می‌تواند در تدوین استراتژی‌های مدیریتی برای جلوگیری از تخریب‌های مرتبط با رقابت‌های ورزشی مؤثر باشد (۲۸). از سوی دیگر، برخی مطالعات به‌ویژه در زمینه ورزشگاه‌های شهری، تأکید دارند که استفاده از تکنیک‌های

زمینه‌های فنی، اجتماعی و فرهنگی پیاده‌سازی شوند، می‌توانند به کاهش مؤثر رفتارهای خرابکارانه و ارتقاء فرهنگ هواداری در کشور کمک کنند.

نتایج کدگذاری پیامدهای مدیریت اثربخش رفتارهای خرابکارانه ورزشی در هواداران فوتبال مبتنی بر جغرافیای فرهنگی نشان داد که پیامدهای رفتارهای خرابکارانه ورزشی در هواداران فوتبال شامل ۵ مقوله اصلی پیامدهای فنی و تخصصی، پیامدهای روانی، پیامدهای امنیتی، پیامدهای اجتماعی و پیامدهای آرمانی است. در توضیح این نتیجه بایستی بیان داشت که تمامی رفتارهای آدمی، عواقبی نیز در پی خواهد داشت که بسته به نوع رفتار، عواقب و پیامدهای آن می‌تواند مثبت یا منفی ارزشیابی شود. در رابطه با رفتارهای خرابکارانه ورزشی نیز به همین منوال بوده و رفتارهای خرابکارانه هواداران ورزشی بدون شک پیامدهای مختلفی به دنبال خواهد داشت. حال با توجه به ماهیت رفتارهای خرابکارانه، به نظر می‌رسد که رفتارهای خرابکارانه دارای ماهیتی منفی بوده و لذا عواقب و پیامدهای آن نیز منفی خواهند بود. لذا مدیریت اثربخش این رفتارها پیامدهای مثبتی به دنبال خواهند داشت؛ بنابراین، پیامدهای شناسایی شده می‌تواند علاوه بر نشان دادن یک دید کلی در رابطه با نتایج راهبردهای یاد شده، به‌طور ویژه‌ای ایجاد انگیزه نموده و مدیران برگزاری رویدادهای فوتبال در کشور را بیش از پیش جهت اجرای بهینه این راهبردها و برنامه‌ها ترغیب نماید. بر اساس نظر خبرگان تحقیق، پیامدهای مدیریت اثربخش رفتارهای خرابکارانه هواداران فوتبال را می‌توان به‌طور کلی در پنج دسته پیامدهای فنی و تخصصی، پیامدهای روانی، پیامدهای امنیتی، پیامدهای اجتماعی و پیامدهای آرمانی دسته‌بندی نمود. در واقع به نظر می‌رسد که با مدیریت اثربخش این‌گونه رفتارها از جانب هواداران فوتبال، پیامدهای مثبتی در قالب پیامدهای پنج‌گانه فوق حاصل خواهد شد که می‌تواند به‌طور کلی به سود فوتبال و فرهنگ هواداری در کشور باشد. نمود واقعی پیامدهای یاد شده را

می‌توان در قالب این موارد تشریح نمود. در پیامدهای فنی و تخصصی می‌توان به مواردی همچون موفقیت تیم‌های دارای هواداران با ثبات رفتاری، عادی‌سازی شرایط برگزاری مسابقات، تقویت ارتباط با دیگر تماشاگران و تیم‌ها، سازمان‌دهی تشویق‌های تماشاگران، سازمان‌دهی و ساماندهی تماشاگران رویدادها، کنترل عوامل فیزیولوژیکی بدن تماشاگر، مدیریت و کنترل جمعیت و رفتار در هواداران، بهبود نحوه رفتار با داور و اشتباهات داور، هدایت رفتارهای تماشاگران در جهت مورد انتظار خود و سازمان‌دهی رفتارهای تماشاگران اشاره داشت. همچنین، پیامدهای روانی مدیریت اثربخش رفتارهای خرابکارانه ورزشی در هواداران فوتبال به‌صورت پیامدهای روانی و رفتاری همچون تخلیه هیجانی هواداران، افزایش آرامش و متانت تماشاگر، جلوگیری و کنترل از رسیدن به سطح هیجانی تماشاگر در حد انفجار، ایجاد حس تملک و تعلق به ورزشگاه توسط تماشاگر، کاهش پرخاشگری در محیط ورزش، نهادینه شدن پیوند روانی و عاطفی بین تماشاچی و تیم، جلوگیری از انجام رفتارهای متعصبانه، ایجاد احساس غرور و سربلندی در تماشاگر، اعتماد جامعه ورزشی به ارکان مدیریت در ورزشگاه‌ها، کاهش حساسیت‌زایی و افزایش حساسیت‌زدایی در ورزشگاه‌ها، احساس مطلوب هواداران از حضور در ورزشگاه‌ها و ثبات و امنیت رفتاری در هواداران فوتبال نمود می‌یابد. به همین منوال، پیامدهای امنیتی شامل امنیت افراد و اموال مانند درک از حق و حقوق خود توسط تماشاگران نسبت به مقوله امنیتی، نهادینه‌سازی رفتار درست با تماشاگر از سوی کارکنان، نهادینه‌سازی رفتار درست با تماشاگران توسط نیروهای امنیتی، کاهش تنش بین تماشاگران و نیروی امنیتی، ایجاد امنیت کامل در اماکن ورزشی حین برگزاری مسابقات، برقراری نظم در ورزشگاه‌ها، کاهش درگیری و تنازع بین تماشاچیان و نیروی امنیتی، ایجاد فضای امن در ورزشگاه‌ها، محافظت از اموال عمومی توسط تماشاگران و کاهش صدمات وارده به تجهیزات اماکن ورزشی حاصل شده و نیز انتظار می‌رود پیامدهای اجتماعی در قالب مؤلفه‌های فرهنگ و رفتارهای

نشان می‌دهند که باید به‌طور همزمان به مدیریت بحران، طراحی مناسب فضاهای ورزشی، آموزش هواداران و تقویت فرهنگ ورزشی توجه شود تا رفتارهای پرخاشگرانه و تخریب‌گرانه کاهش یابد.

اجرای این راهبردهای مدیریت اثربخش می‌تواند به نتایج مثبت قابل‌توجهی منجر شود. کاهش رفتارهای خرابکارانه به معنای بهبود ایمنی در اماکن ورزشی، افزایش احساس امنیت و آرامش در بین هواداران و بهبود کیفیت برگزاری مسابقات خواهد بود. همچنین، این استراتژی‌ها به ترویج فرهنگ مثبت هواداری، نهادینه‌سازی رفتارهای اجتماعی مطلوب و ایجاد فضای همبستگی میان تماشاگران کمک می‌کند. از سوی دیگر، مدیریت اثربخش این پدیده می‌تواند منجر به کاهش فشارهای روانی و اجتماعی ناشی از پرخاشگری در استادیوم‌ها شود و به افزایش تعامل مثبت بین هواداران، باشگاه‌ها و سایر ارکان ورزشی کشور بیانجامد. به‌طور کلی، نتایج تحقیق بیانگر این است که با توجه به پیچیدگی و تنوع علل و پیامدهای رفتارهای خرابکارانه، اتخاذ رویکردی استراتژیک و جامع در مدیریت این بحران، ضرورت دارد تا در نهایت فضای ورزشی کشور به یک محیط امن، سالم و همبسته تبدیل شود.

محدودیت‌های تحقیق در این مطالعه عمدتاً به جنبه‌های جغرافیایی مرتبط است. بررسی‌های انجام شده تنها در برخی از استادیوم‌های لیگ برتر فوتبال ایران صورت گرفته و بنابراین، نتایج به‌دست‌آمده محدود به این مناطق و ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی خاص آن‌ها است. همچنین، نتایج این تحقیق نمی‌تواند به‌طور کامل به سایر مناطق کشور تعمیم یابد، زیرا رفتارهای هواداران فوتبال تحت تأثیر عوامل جغرافیایی و اجتماعی متنوعی قرار دارد که ممکن است در هر منطقه متفاوت باشد.

برای کاهش رفتارهای خرابکارانه در استادیوم‌های ورزشی، پیشنهاد می‌شود که باشگاه‌های فوتبال و نهادهای مربوطه برنامه‌های آموزشی و فرهنگی مستمری برای هواداران، به‌ویژه نوجوانان و جوانان، برگزار کنند. این

اجتماعی همچون افزایش هویت ملی و تیمی هواداران، آشنایی تماشاگران با فرهنگ و سنت شهر خود، اتحاد تماشاگران در فرهنگ‌های مختلف، آگاهی عمومی در مردم نسبت به پرخاشگرها؛ جلوگیری از رفتارهای ناهنجار، شرایط اجتماعی زندگی افراد، انتقال رضایتمندی به جامعه و اجتماع و تأثیرات مثبت در فرایند سیاسی و اجتماعی کشور نصیب کشور و جامعه فوتبال کشور شود. در نهایت، پیامدهای آرمانی که از این مدیریت اثربخش انتظار می‌رود می‌تواند در قالب مؤلفه‌های رفتارهای مطلوب همچون آموزش و نهادینه‌سازی رفتار درست در تماشاگران، منحصربه‌فرد شدن رفتارهای تماشاگران، شناخت و آگاهی تماشاگران در جلوگیری از آسیب به ورزشگاه‌ها، ایجاد جو مثبت در ورزشگاه‌ها و لذت جامعه از پدیده فوتبال و نیز مؤلفه رسالت ورزش شامل انجام رفتارهای منطبق بر منطق و تعقل، سمبل‌سازی و الگوسازی برای تماشاچیان، احترام به تیم‌های شرکت‌کننده در مسابقات، ایجاد صلح و جلوگیری از دشمنی و کینه‌توزی، ایجاد فضای اتحاد و همبستگی در بین تماشاچیان فوتبال و کاهش رفتارهای خرابکارانه قابل مشاهده باشد. حال با توجه به پیامدهای مثبتی که اجرای بهینه راهبردهای مدیریت اثربخش رفتارهای خرابکارانه در هواداران فوتبال کشور به دنبال خواهد داشت، پیشنهاد می‌شود که مدیران برگزاری رویدادهای فوتبال در کشور با تمام توان خود راهبردهای تدوین شده در این تحقیق را اجرا نموده و در این زمینه از هیچ تلاشی دریغ ننمایند.

نتایج این تحقیق به‌طور جامع نشان داد که رفتارهای خرابکارانه هواداران فوتبال در ایران، به‌ویژه در استادیوم‌های لیگ برتر، یک پدیده پیچیده است که تحت تأثیر عوامل مختلف اجتماعی، فرهنگی و مدیریتی قرار دارد. این تحقیق به‌طور خاص راهبردهای مختلف مدیریتی را برای مقابله با این رفتارها شناسایی و تحلیل کرده است و بر اهمیت رویکردی چندبعدی تأکید دارد که شامل تدابیر حقوقی، امنیتی، نظارتی، فرهنگی، فنی و آموزشی است. یافته‌ها

به‌طور سریع و دقیق از وقوع تخلفات جلوگیری کنند. ایجاد اپلیکیشن‌هایی برای ارتباط مستقیم با هواداران و اطلاع‌رسانی فوری درباره قوانین نیز به کاهش آشوب‌ها و افزایش نظم در استادیوم‌ها کمک خواهد کرد.

برنامه‌ها می‌توانند شامل کارگاه‌های آگاهی‌بخشی در خصوص فرهنگ صحیح تماشای فوتبال و اهمیت تعامل مثبت با دیگر هواداران و تیم‌ها باشند. همچنین، استفاده از فناوری‌های نوین مانند دوربین‌های هوشمند و سیستم‌های نظارتی پیشرفته می‌تواند به مدیران ورزشگاه کمک کند تا

References

1. Kobari A, Zargar T. Designing a Qualitative Paradigm and Psychological Components in Dealing with Vandalism in Iranian Sports. *Razi J Med Sci.* 2024;30(7):77.
2. Abdali T, Esmaeili MR, Nikaee Z. Explaining the Iranian Football Stadiums Security with Emphasis on the Role of Match Organizers. *Sport Manag J.* 2021;13(3):979-1000.
3. Hodges A. The hooligan as 'internal' other? Football fans, ultras culture and nesting intra-orientalisms. *Int Rev Sociol Sport.* 2016;51(4):410-427.
4. Otašević B. Urban environment and violence in sport events. *Bezbednost.* 2010;52(3):267-281.
5. Rannou G. Les territoires des supporters et la place des subcultures au Paris-St-Germain. *Géogr Cult.* 2017;104:95-114.
6. Merkelbach I, Dewies M, Noordzij G, Denktas S. No Pyro, No Party: Social factors, deliberate choices, and shared fan culture determine the use of illegal fireworks in a soccer stadium. *F1000Research.* 2021;10:498.
7. Yusoff NH. Situational factors and the shaping of recreational space: a preliminary study of deviant behaviours among Malaysian soccer fans. 2015.
8. Rookwood J, Palmer C. A socio-aesthetic account of construction and destruction in world football. *The Turn to Aesthetics.* 2008:229.
9. Shadmanfaat SM, Cochran JK, Muniz CN, Kabiri S. Soccer hooliganism in Iran: A test of Agnew's general strain theory. *Deviant Behav.* 2019;40(5):544-558.
10. Rezaee S, Rao SP, Arbi E. Vandalism in Tehran, Iran Influence of some of the Urban Environmental Factors. *J Design Built Environ.* 2010;6(1): 24-38.
11. Samimi MR, Abad HK, Safari AA. Propose a Model of Urban Landscape Management Deal with City Vandals: A Case Study of 20th District of Tehran. *Mod Appl Sci.* 2016;10(12):1-14.
12. Stemler SE. Content analysis. *Emerg Trends Soc Behav Sci.* 2015;1-14.
13. Wang J. Congruence of self-team characteristics and their impact on consumption behavior of the National Football League fans. 2017;12-17.
14. Wang Y, Lu Z. Making Sense of Post-match Fan Behaviors in the Online Football Communities. *Proc 2023 CHI Conf Hum Factors Comput Syst.* 2023;25-36.

15. Bae SW. Attitudes, Interests and Sport Spectator Profiling: Variables Affecting Game Attendance in NHL Franchise. Unpublished dissertation. University of British Columbia. 2003.
16. Pilat S. Subjective and Constituent Elements of the Crime of Vandalism: Concept and Characterisation. *Przełąd Policyjny*. 2022;145:203-213.
17. Horn A, Breetzke G. Informing a crime strategy for the FIFA 2010 World Cup: a case study for the Loftus Versfeld Stadium in Tshwane, South Africa. *Urban Forum*. 2009;20:19-32.
18. Al-Dosari K, Hunaiti Z, Balachandran W. Mega sporting event scenario analysis and drone camera surveillance impacts on command-and-control centre situational awareness for dynamic decision-making. *Safety*. 2023;9(3):54.
19. Harte B, Romano R. Violent Spectators: Enhanced Security as a Deterrent Against Extreme Stadium Violence. *IJSSTH*. 2021; (22):6.
20. Sachdev S. Crisis Management in Sports Events. 2022;81-99. doi: 10.4324/9781003253891-6.
21. Amiri H, Mohammad, Shojaei. Causal, Contextual, and Intervening Factors Affecting the Crisis in Iranian Stadiums. *Emdad va Nejat Sci Res Q*. 2020;12(1):23-34.
22. LaGree D, Wilbur D, Cameron GT. A strategic approach to sports crisis management: Assessing the NFL concussion crisis from marketing and public relations perspectives. *Int J Sports Mark Spons*. 2019;20(3):407-429.
23. Mokhtari Dinani M, Rezaei Pandari A, Divjan Z, Afshar Jahanshahi A. Prevention and control of violence and aggression in football fans: implications for sport psychologists, fans, and policymakers. *J Ethn Subst Abuse*. 2023:1-21.
24. Hall SA. An examination of British sport security strategies, legislation, and risk management practices. *Sport J*. 2010;13(2): 45-55.
25. Bouchet P, Castel P, Lacassagne MF. Comment analyser les relations déviantes potentiellement violentes ou discriminatoires dans le spectacle sportif au stade? *Sport Sci Rev*. 2011;20(1-2):137.
26. Darabi M, Aghaei Shahri MS. Football fans: Investigating the relationship between fan motivation and aggressive behaviours. *Res Sport Manag Mark*. 2020;1(1):28-36.
27. Nicholson M, Hoye R. Contextual factors associated with poor sport spectator behaviour. *Manag Leis*. 2005;10(2):94-105.
28. Kruzhkova OV, Obolenskaya AG, Vorobyeva IV, Porozov RY, Karimova VG, Vorobyeva IV, Karimova VG. Strategies for formation of anti-vandal urban environment: economic, ergonomic, cultural and psychological resources. *Eur Proc Soc Behav Sci*. 2018;50: 12-20.
29. Usman A, Adnan Hudain M, Jariono G, Miftah Fauzan M. Educational strategies and roles of stakeholders in reducing antisocial behavior of football supporters. *Cakrawala Pendidikan*. 2021;40(3):799-807.

-
- 30.Elwakeel AWA, Senosy LM, Mohamed LF. Factors influencing the formation of sports security awareness on the management of sports events. Sports J. 2022;35(1):1-20.
- 31.Kim JC. Security management for sports and special events: an interagency approach to creating safe facilities. 2014. 14-25.